

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Давидова Ірина Віталівна, Зубар Володимир Михайлович СМАРТ-КОНТРАКТИ В КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	60
Сафончик Оксана Іванівна ДО ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ НА НЕРУХОМО МАЙНО ТА ОБ'ЄКТИ НЕЗАВЕРШЕНОГО БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	63
Токарева Віра Олександрівна ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО БІОМЕТРИЧНОГО ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ	68
Chanysheva Alina Rashydivna SECURITY INTERESTS UNDER ENGLISH LAW, CIVIL CODE OF UKRAINE AND DRAFT CIVIL CODE OF UKRAINE	72
Адамова Олена Семенівна ПРИВАТНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	75
Бабич Ірина Григорівна МАКСИМИ СІМЕЙНОГО ПРАВА У РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	78
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ СПАДКОВОГО ТА ШЛЮБНОГО ДОГОВОРІВ	82
Глиняна Катерина Михайлівна РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІДТРИМЦІ ТА ЗАХИСТІ ТВОРЧИХ ПРАВ ДІТЕЙ ...	84
Завальнюк Сергій Володимирович ПОНЯТТЯ ПРОГАЛИН У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНИМИ ПРАВОВИМИ КАТЕГОРІЯМИ.	87
Калітенко Оксана Михайлівна ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ВРАЗЛИВОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ ПРАВІ: ДО ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІСТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ	90
Кривенко Юлія Василівна ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА: ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ	93
Матійко Микола Володимирович ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИНЦИПІВ СІМЕЙНОГО ПРАВА	96
Мельник Олександр Володимирович ПРАВОВИЙ СТАТУС ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ: ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	100
Омельчук Олександр Сергійович ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ КОПІЙ ОСОБИ ТА АВАТАРІВ	103
Орзіх Юрій Геннадійович НОТАРІАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ТА СПАДКОВИХ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	105
Оскілко Олексій Олегович АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЦИВІЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ	109
Павлова Вікторія Георгіївна ПРИНЦИП ОХОРОНИ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СТОРІН СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ	112
Фасій Богдан Володимирович ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ	114

по-друге, сертифікація фахівців виступає не лише інструментом професійного контролю, а й юридично значущою умовою допуску до здійснення діяльності, що впливає на правомірність укладених договорів та можливість реалізації цивільних прав і обов'язків;

по-третє, саморегулівні організації набувають статусу важливих суб'єктів приватного права, які формують професійні стандарти, забезпечують контроль якості послуг та впливають на зміст і виконання договірних зобов'язань;

по-четверте, принцип наукової обґрунтованості методів психотерапії трансформується у критерій належного виконання зобов'язань та може слугувати підставою для притягнення до цивільно-правової відповідальності у разі його порушення;

по-п'яте, існуючі прогалини у правовому регулюванні (інституційна невизначеність, відсутність чітких санкцій, неповне функціонування реєстрів) створюють ризики правової невизначеності та потребують подальшого нормативного уточнення;

Подальший розвиток законодавства та практики його застосування має бути спрямований на забезпечення балансу між автономією приватних суб'єктів, ефективним саморегулюванням і належним державним контролем, що є необхідною умовою захисту прав пацієнтів і стабільності цивільного обороту.

Ключові слова: приватне право, захист прав особи, охорона психічного здоров'я, сертифікація, саморегулівні організації.

Key words: private law, protection of individual rights, mental health care, certification, self-regulatory organizations.

Бабич Ірина Григорівна

*Національний університету «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри приватного права, кандидат юридичних наук, доцент*

МАКСИМИ СІМЕЙНОГО ПРАВА У РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Україна знаходиться на етапі активних реформувань в сфері цивільного і приватного права загалом. Відбувається аналіз і розробка кодифікованих нормативно правових актів, в процесі прийняття знаходиться новий Цивільний кодекс України. Це обумовлено глобальними процесами цифровізації та універсалізації правих регулювання поведінки учасників цивільного права, спрямовується регулювання на зближення європейських правових систем із Україною. Удосконалюється підходи до регулювання механізмів стягнення аліментів, захисту прав дітей, питання реєстрації та розірвання шлюбу Сімейне право знаходиться у більшій частині в сфері відносин публічного права, хоча традиційно предметом регулювання було приватного права. З такої точки зору підвищується роль

правил, які виконують наднаціональну роль, до них можна віднести принципи римського права.

Крім того, принципи римського права є тим спільним, що дозволяє приблизити та адаптувати українське приватне право до європейських стандартів, так як римське приватне право є основою для європейських правових систем також і реформатори приватного законодавства дотримуються ідей римського приватного права.

Чим відрізняються принципи від максим? Можна назвати основні відмінності між ними: принципи представляють собою загальні ідеї, які формують засади цивільного права (наприклад справедливість, розумність). В принципах виражається ідея і сутність права, вони носять сталий характер і ґрунтуються на філософських ідеях. Тоді як максими більше ситуативні правила, і носять більше суб'єктивний характер. Максимами більше представляють собою вислови відомих юристів (Ульпіан, Павло, Модестін) і запам'яталися у коротких афоризмах. Наприклад, принцип: «*suum cuique tribuere*» (кожному віддавати своє). Та, наприклад максима: «*ubi jus incertum, ibi nullum*» («Якщо закон не визначений, значить закону не має»).

Принципи сімейного права є предметом активних правових досліджень на сучасному етапі. Наприклад, Н. Ю. Голубева, О. І. Сафончик, О. М. Калітенко в своїх дослідженнях часто аналізують правила та принципи римського сімейного права та їх вплив на сучасне сімейне право України. Але що стосується максими, то досліджень значно менше, хоча вони активно застосовуються в сучасній правовій практиці.

Головною максимою можна назвати вислів видатного римського юриста Модестіна, який міститься у Дигестах Юстиніана. Його визначення використовується правознавцями для визначення поняття шлюбу. Модестін визначає: «шлюб – це союз чоловіка та жінки, спільність усього життя, єднання божественного і людського права» (D.23.2.1).

Спробуємо охарактеризувати її через іншу максиму, загальну для цивільного права: «*Ubi homo ibi jus*» (де людина там і право). Тобто суспільні зв'язки вимагають правового регулювання. Ця максима обумовлює та визначає межі правового регулювання загалом. Визначає сферу, в яких держава може втручатися у внутрішні відносини людей.

І продовження цієї максими «*Ubi societas ibi jus*», що виокремлює, що суспільство має підпорядковуватись правовим нормам.

В римському праві перебувати в законному римському шлюбі могли лише особи із певною правовою ознакою, носії *jus conubii* (правомочність на укладання законного римського шлюбу). По-перше, регулювався (і захищався) тільки законний римський шлюб). По-друге, необхідно було мати три статуси: свободи, громадянства та батька сімейства.

Наступна максима «*consensus facit nuptias*» – згода створює шлюб. Тобто згода є з одного боку необхідною умовою для укладання шлюбу. А також це надає

шлюбу ознаки певного союзу та домовленості, співпадіння волі сторін, спрямування волі двох сторін на досягнення певної мети.

Саме угода, союз має значення для настання правових наслідків для подружжя. Максима Модестіна використовувалась у різних правових умовах і набувала додаткових необхідних тлумачень. Також роль цієї максими полягає в формуванні правосвідомості правників протягом періоду формування сімейного та приватного права. І в цілому, визначення сформульоване Модестіном було надане із навчальною метою [1, с. 47].

Для сучасного сімейного права України максима Модестіна допомагає визначати законний шлюб від інших відносин, які на нього схожі. Як це відбувалося у римському праві і виділяло законний римський шлюб від співжиття, для осіб, які не могли укласти законний римський шлюб, тобто перебували у конкубінаті.

Наступний принцип (*favor matrimonii*) відображає перевагу наміру бути подружжям над формальними ознаками. Ця римська максима отримала продовження у європейському канонічному праві та означала, що у разі сумніву перевагу слід надати наявності шлюбу перед його відсутністю. Цей принцип у сучасному сімейному праві сприяє як гарантія захисту спільності майна подружжя, права на аліменти та спадкових прав.

«*Pater ist est, quem nuptie demonstrant*» (Батьком є той, на кого вказує шлюб), це максима римського права, яка є визначальною в сучасному сімейному праві України, коли регулюються спори щодо встановлення походження дитини від батька.

Встановити походження від матері не викликає труднощів, але біологічне походження від батька було неможливим. Тому встановлювалося правило: якщо дитина була народжена жінкою, яка знаходиться у законному шлюбі, його батьком автоматично стає чоловік. Така дитина ставала суб'єктом спадкових відносин і отримувала захист своїх прав [2].

У теорії сімейного права питання засадничих ідей, які лежать в основі цієї галузі права і надалі залишається одним із найбільш дискусійних та свідчить про неналежне його дослідження [3, с. 267].

В сучасному сімейному законодавстві як і у римському – необхідна згода для укладання шлюбу. Згода необхідна для укладання шлюбу та перебування у шлюбі. Порушення волі на перебування у шлюбних відносинах тягне визнання шлюбу недійсним. Шлюб визнається як добровільний союз чоловіка та жінки, їх вільна воля має бути зафіксована державною реєстрацією та власноручним підписом. У разі сумніву, перевага надається волі перед волевиявленням.

Відповідно максими *favor matrimonii* (на користь шлюбу) дійсна воля сторін і дотримання умов укладення шлюбу має значення і в сучасному сімейному праві України. Не визнаючи фактичних шлюбних відносин, Сімейний кодекс України (ст. 74 СК), визнає правові наслідки фактичного співжиття. Якщо відносини носять тривалий характер, ексклюзивні, сторони мають намір проживати однією сім'єю, не мати іншої сім'ї, то, в такому разі, держава регулює та визнає наслідки фактичного співжиття, аліментні та майнові відносини.

О. Сафончик у своєму дослідженні зазначає, що українське законодавство досить детально регулює відносини фактичного подружжя. Проте, практична реалізація деяких норм стикається з труднощами, зумовленими неформальним характером таких відносин [4].

Також прояв максими Модестіна шлюбу як союзу, знайшло своє відображення у активному додатковому договірному регулюванню шлюбу як союзу між подружжям, можливості укладання шлюбного контракту, інше договірне регулювання подружніх відносин.

В римському суспільстві не дозволялось збагачення за рахунок іншого із подружжя. Майнові відносини базувались на повній владі батька сімейства, який був єдиним володарем майна. Суворо регулювалося передача майна із сім'ї батька в новостворену сім'ю із владою чоловіка, регулювалася передача посагу та наступна доля посагу при регулюванні сімейних відносин. У шлюбі без чоловічої влади держава регулювала питання шлюбних подарунків. Не допускало вільне дарування. Дарування дозволялося лише у визначених випадках. Це виражалося у максимі, що ніхто не може збагачуватися за рахунок іншого («Jure naturae aequum est neminem cum alterius detriment et injuria fieri locupletiores») У сімейному праві цей принцип означає, що ніхто не може несправедливо присвоювати майно іншого із подружжя. Якщо один із подружжя отримав майно іншого без правової підстави, наприклад, у дар, або не за договором, це може бути кваліфіковано як безпідставне збагачення. Часто суди застосовують цю максиму, щоб повернути кошти, вкладені в майно іншого із подружжя, наприклад, вкладені в ремонт.

Отже, максими римського права відіграють активну роль у сучасному сімейному праві України, вони є формою рецепції римського права в правових системах сучасної Європи. Максимі також активно використовуються у судових рішеннях, як норми-презумпції.

Список використаних джерел:

1. Бабич І. Г. Принципи природного права у еволюції приватного права України. URL: <https://www.apdr.in.ua/v31/29.pdf> (дата звернення: 06.04.2026).
2. Бабич І. Г. Принцип справедливості: принцип права чи принцип законодавства? URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/b7933644-03e3-48d6-ad2d-548c85ece0d7> (дата звернення: 06.04.2026).
3. Коренець І. Г., Прогоченко В. В. Шлюб та його види у приватному праві Стародавнього Риму. *Правові новели*. 2019. № 7. С. 47.
4. Підпригора О. А., Харитонов Є. О. Римське право : підручник. 2-ге вид. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 528 с.
5. Балко О. В. Відносини між батьками та дітьми в країнах романо-германського типу правової системи: історико-правові аспекти. URL: https://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2013/6_2013/05.pdf (дата звернення: 06.04.2026).
6. Kaser M. Roman Private Law. Oxford : Oxford University Press, 1999.

7. Старчук О. Принципи сімейного права України: загальнотеоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Вип. 21. Ч. 1 Т. 1. С. 267.

8. Сафончик О. В. Вплив римського приватного права на формування інститутів шлюбу та фактичних шлюбних відносин в Україні. URL: https://yurvisnyk.in.ua/v1_2025/20.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

Ключові слова: принципи, максими, сімейне право, цивільне право, римське право.

Key words: principles, maxims, family law, civil law, roman law.

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри приватного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ СПАДКОВОГО ТА ШЛЮБНОГО ДОГОВОРІВ

Окремі аспекти спадкового та шлюбного договорів відіграють значну роль у системі приватноправового регулювання майнових відносин, адже ці правові механізми надають сторонам можливість самостійно визначати правову долю свого майна та врегульовувати взаємні права і обов'язки. Водночас їхня правова природа, функції та сфери застосування суттєво різняться, що підкреслює важливість їхнього всебічного наукового вивчення.

Спадковий договір, регулюється нормами Цивільного кодексу України та представляє собою особливий вид цивільно-правового договору, який об'єднує аспекти зобов'язальних і спадкових правовідносин. Його сутність полягає в тому, що одна сторона, відчужувач, бере на себе зобов'язання передати належне їй майно у власність іншій стороні, набувачеві, після своєї смерті. У свою чергу, набувач зобов'язаний виконувати дії майнового або немайнового характеру, визначені умовами договору. Важливою рисою спадкового договору є те, що передача права власності здійснюється не через процедуру спадкування, а на основі договору. Це надає документу окреме юридичне значення та робить його відмінним від інституту заповіту.

Відомий цивіліст Р. А. Майданик, аналізуючи юридичні особливості спадкового договору, вказує, що цей вид правочину може бути як безоплатним, так і оплатним. Його сутність полягає в передачі майна після смерті відчужувача, з одночасним покладенням на набувача зобов'язань виконувати певні дії майнового чи немайнового характеру відповідно до волевиявлення відчужувача [1, с. 92].

В свою чергу, шлюбний договір, передбачений положеннями Сімейного кодексу України та є ефективним інструментом для регулювання майнових відносин між подружжям або особами, які мають намір укласти шлюб. Основне його завдання – визначати, змінювати чи припиняти майнові права й обов'язки сто-